

CLARISSIMI VIRI C. IULII HY-

GINI AVGVSTI LIBERTI, DE QVINQVE

circulorum inter corpora cœlestia notatione &

Planetis, Lib. IIII.

Quoniam in initio sphaeræ circuli quinque, quomodo efficerentur, ostendimus, neque eos corpore siderum innotauimus, & si duo nouissimi nihil ad solis cursum pertinent, hoc est, arcticos & antarcticos, de mediis dicemus tribus. Sed quoniam Aratus quatuor circulis sphaeram plurimum ualere dicit, neque eorum aperte quenquam demonstrat, uoluntatem nostram apertius ostendimus. Et quæadmodum in initio fecimus, à boreo polo sumemus exordium.

Latitudo æstiuum circulum unum de quatuor esse dicemus, qui therinos tropicos uocatur, quo circulo æstatem confici demonstrauimus, & si nō nemo dubitat, quare non utriusque circuli, hoc est, æstiuus & hyemalis uno nomine appellentur, ideo quod quem nos æstiuum diximus, nonnullis hyemalis fiat, & quo circulo hyemem confici diximus, eo circulo aliis æstas fit. Quod si uoluerint intelligere id ad nostras collationes mundi esse demonstratum, qui inter æstiuum circulum & arcticum sumus constituti, non ad illorum sphaeram qui ab hyemali circulo antarcticum habitantes nobis antipodas dicuntur, facilius ad nostram accesserint uoluntatem. Si quis enim uoluerit eorum, quos antipodas diximus, qui inferiore à nobis circulo constituti uidentur, sphaeram facere, nō immerito nostrum hyemalem sibi æstiuum circulum sinxerit. Aut si quis scriptorum eorum mentionem faciens obscure uoluerit antipodas demonstrare, & dixerit quibus in capricorno æstas summa, aut in cancro hyems maxima fiat, non imperita ratione acutissime dixisse uidebitur. Quodcumque enim nostris circulis contrarium dixerit, id illis erit rectum, sed ne longiore sermone præter consuetudinem utamur, ad inceptum reuertamur.

De tropico cancri.

In æstiuo circulo, de quo primū dicere instituimus hæc signa, siue partes eorum perspicuntur. Capita geminorum, autigæ genu utrunque, & uel sinistrum Persei crux & humerus sinister. Andromeda autem à pectore sed manu sinistra diuiditur. Atque ita euenit ut caput eius cum toto pectore & manu dextra uideatur esse inter æstiuū & æquinoctiale circulum, reliquū autem inter æstiuū & arcticū finē. Præterea in eodē æstiuo circulo, pedes equi pegasi uidentur positi, et caput à reliquo corpore diuiditur coloris, & alæ sinistri oris ut uolantis pars nō magna. Ophiuchus humeris ut circulum sustinere uidetur: uirgo prope hunc contingens à capite. Inter hunc & æquinoctiale circulos collocata est, ut fulgens ad austrū, leo à pectore ad lumbos diuiditur, ut caput eius & corporis superior à cruribus pars, inter hunc & arcticum circulum uideatur. Inferior autem pars inter æstiuū & æquinoctiale circulum. Cancer autem sic diuiditur medius ut inter duos oculos eius, circulus traiectus existimetur. In his signis & hoc, ut ante diximus, circulo cum uehitur sol, euenit nobis, qui hac inclinatione mundi utimur, ut sint diei de partibus octo partes v, noctis autem tres. Neque ita tamen ut ex horologiis sed ex sphaeræ ratione, cum enim sphaeram ita constitueris ut circulus is qui arcticus uocatur semper appareat. Nunquam autem antarcticus exoritur, atque ita sphaera est constituta, si uoles circulum æstiuum diuidere in partes octo, ex his inuenies partes v. in sphaera apparere, tres autem infra tanquam sub terra esse. At aliquis dixerit cur sphaeræ circulos diuidamus in partes octo potius quam duodecim, aut quot libuerit alias partes, hic non sphaerā sed se fallere, hæc ratione inuenietur, porro arbitror. Si enim ita fecerit ex æstiuo circulo partes duodecim, ex his partes vii. & dimidium partis apparere, quatuor autem & dimidium sub terra inueniet esse. Itaque euenit ut cum ad octo partes addita dimidia sit, simili ratione ad partes quatuor, accedat pars dimidia, & fiant supra terram partes septem & dimidium partis:

i 2 reliquum

Signa quæ in circulo æstiuo perspicuntur

Signa quæ in circulo æstiuo perspicuntur

Cur sphaera in octo partes diuidenda *

quod est reliquum autem sub terra † quidem partes quatuor & dimidium. Igitur oportet intelligere ut non in minutis partibus & dimidiis fiat, sed certis numeris conficiatur, ut euenit in partibus octo. Præterea quoniam sphaera diuisa in partes xxx. euenit ut ab æstiuo ad hyemalem sint partes octo, nimirum certe eos circulos diuidemus in partes octo. Præterea quoniam ab æstiuo circulo ad æquinoctialem sunt quatuor de xxx. Et rursus ab æquinoctiali circulo ad hyemalem de partibus xxx. partes quatuor, & ita nihilominus æquinoctialis ipse per se circulus medius diuiditur, ut dimidia pars eius sit sub terra, de partibus octo partes quatuor, & totidem supra, & rota ratio ad octauam partem perueniat, non dubium est quin recte diuidatur in partes octo. Præterea cum sol per hos circulos currens iter annum conficere uideatur & ab omnium signorum octaua parte, ut postea dicemus, incipiat exoriri, et ad aliud signum transire neq; ulla alia parte signi utatur recte ipsi quinque circuli diuiduntur in partes octo. Præterea cum septem sidera ad eundem statum reuertantur, quibusdam placuit, ut cuiusmodi dies hodiernus fuerit in solis aut lunæ tempestate, eiusdemmodi octauo anno sit futurus, uere sphaera quoque diuidetur in partes octo. Præterea cum uideamus octauo quoque die eiusdem sideris horam primam aut quamlibet denique esse, ut cuius hodie fuerit hora prima eiusdem octaua quoque futura uerissimum est, ipsam quoque sphaeram unde horæ sumuntur diuidi in partes octo. Sed ne reliqua prætermittamus in hoc occupati, ad propositum reuertamur.

Æquinoctialis.

Secundus ab æstiuo æquinoctialis est circulus, in quo hæc signa & partes eorum perspicere possunt. Aries totus omnibus pedibus innixus uideatur. Hunc autem Aratus omnium siderum celerrimum esse demonstrat, etiam minori arcto, quæ breui spacio uertitur præstare, id quod uelit esse, sic poterimus uel facillime intelligere. Cum sit enim maximus circulus æquinoctialis in sphaera, in eoque aries ut affixus uideatur quem modocumque fuerint figuræ corporum collocatæ, ut ad eundem circulum perueniant, necesse est semel uerti sphaeram. Quod cum fiat, & aries in maximo circulo & eodem tempore ad locum quo sidera reliqua perueniant, necesse est eum celerrimum dici, sed nos ad circuli † effectiōnem uenimus, & reliqua dicemus: in eodem tauri genua ut fixa perspiciuntur, & si nonnulli ita finxere, ut uno genu hoc est, dextro nixus, sinistro prope pedes contingere uideatur. De hoc in medio relinquemus. Sed in eodem circulo zona Orionis, ut ipso circulo præcinctus existimetur. Hydra flexu à capite primo ut ceruicibus erectis cancum contingere uideatur, ex inferiore corpore hydræ crater cum coruo uelut fixus esse circulo conspicitur. Item pauca stellæ chelarum, eodem adiunguntur. Ophiuchi genua eodem circulo à reliquo corpore diuiduntur. Aquila sinistra penne pene eum contingens figurata est: eodem quoque circulo caput pegasi cum ceruicibus nititur. His corporibus signorum æquinoctialis circulus finitur. Quod sol cum peruenierit, bis uno anno conficitur æquinoctium, hoc est, in ariete & chelis. In hac enim parte sphaeræ & uer & autumnus confici existimatur, ita ut uer sit in ariete, autumnus in priore parte scorpionis. Quod signum nonnulli libram dixerunt: per hunc circulum transiens sol ab ariete ad chelas efficit sex mensium diem, his locis qui intra arcticum uidentur orbem, noctem autem his qui antarctico circulo sunt clausi. Quare magis his locis nemo potest durare. Et rursus ab autumno usque ad uer, hoc est, à chelis usque ad arietem perueniens efficit his locis sex mensibus perpetuis diem, in quibus ante noctem demonstrauimus, Econtrario autem noctem his qui boreo polo sunt proximi. Sed de hoc ante diximus. Neque enim mirum est hac collatione sphaeræ id euenire. Erecto enim boreo polo neque unquam occidente euenit ut corpora quæque quæ ei proxima sunt circulo sero occidere uideantur. Id ex hoc intelligere licebit. Cum in his partibus sphaeræ habitetur quæ pars est ab æstiuo circulo ad orbem qui arcticus uocatur, & de arctico circulo hoc est de duabus uersis & dracone, caput draconis maxime niti ipso circulo uideatur, ita ut is qui engonalin uocatur, inter æstiuum & arcticum locatus, caput draconis premere intelligatur, qui

Quicumque ut ante diximus ad ipsum caput draconis habitant ita longo die utuntur, ut eis ne tertia quidem horæ pars in unaquaque nocte obtingat. Itaque Aratus ait,

Κείνη που κεφαλή τῆ νήχεται ἤχι περ ἀκράδι
μισγονται δύσεις τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλοισι.

Item Cicero dicit, Quod caput hic paulum sese subitoque recondit.

Ortus ubi atque obitus parte admiscetur in una.

De hoc Homero quoque in Odyssæa, qui ita breuem noctem esse dicit, ut pastores cum alii exigant, alii reducant pecus, possint alius alium audire, cum unus propter noctem pecus reducat, alter propter lucem exigat: sed nos ad propositum reuertamur.

Leuius ab æstiuo circulo qui hyemalis uocatur, his corporibus & eorum partibus finitur. Nam medium capricornum diuidens, & pedes Aquarii, per caudam piscicis ut traiectus uidetur. Diuidit etiam leporem fugientem à cruribus, & quadam parte corporis, & canis sequentis pedes, & nauis ipsius puppim. Centaurique ceruices à reliquo corpore diuidit. Scorpionis extrema cauda, quod acumen uocatur, eodem circulo coniungitur. Sagittarii arcus eodem orbe deformatur. Huius orbis infra terram sunt, de partibus octo, partes quinque, supra terram autem tres, itaque, sit breuior dies nocte, ut ante demonstraui.

Quartum circulum zodiacum esse Aratus demonstrat, de quo ante diximus, & posterius dicemus. Sed Aratus non ut reliqui Astrologi ab ariete duodecim signa demonstrat, hoc est uere incipiente, sed à cancro, hoc est, ipsa æstate. Nos autem quoniam ab ariete incipimus, ita protinus dicemus. In hoc enim circulo sic duodecim signa figurantur. Aries, Taurus, Gemini, in his tribus signis uerè demonstratur, & æquinoctium uernum. Cancer, Leo, Virgo, in his signis maxime æstas conficitur. Sed Sol incipit à Virgine iam transire ad æquinoctium autumnale. Chelæ Scorpii, Sagittarius, in his tribus signis autumnus efficitur, et æquinoctium autumnale. Capricornus, Aquarius, pisces, in his tribus signis sol hyemem conficere demonstratur. Et si nulla sunt signa. xii. sed xi. ideo quod Scorpio magnitudine sui corporis duorum locum occupat signorum. E quibus prior pars Chelæ, reliqua autem Scorpio uocatur. Priores enim astrologi cum omnes res ad duodecim partes reuocarent, ut menses, & horas, & latitudinem signorum. Itaque & signa per quæ res omnes significantur, xii. esse uoluerunt.

non

Sed quoniam septem circulis in proœmio propositis, de quatuor circulis mentionem fecimus, ne septem ex ordine demonstratis, aliquid à nobis obscurius dictum uideatur, de septem superant iii. arcticos, antarcticos, & ille qui Læteus uocatur. Itaque de his dicere incipiemus. Arcticon igitur orbem sustinet caput draconis cum reliqua corporis parte. Cepheus autem pectore suo circulum iungit, eodem orbe nituntur & pedes maioris ursæ. Præterea sedile Cassiopeie cum pedibus eius nititur ipsi circulo, & de dextro pede genuque sinistro, et pedis prioribus digitis eius, qui engonasin uocatur, & manus sinistra Bootis exteriori parte circuli peruenit coniuncta. Ad antarcticon autem circulum peruenit extrema nauis Argo, pedesque Centauri posteriores adiunguntur. Priores autem propè contingere. Et ita uidetur propè affixam Eridanique fluminis extrema significatio.

Reliquum est nobis diffinire quem supra Læteum orbem demonstraui. Ipse enim deuidit oloris extremam sinistram pennam, quæ extra æstiuum peruenit finem. Præterea transit manum dextram Persei, & ab humero sinistro aurigæ perueniens sub manum eius dextram. Et geminorum genua et pedes eius signi quod Procyon uocatur. Hic diuidens æquinoctialem et æstiuum circulum, tangit extremum finem mali, qui in Argo naue defixus uidetur. Deinde rursus reuertens, genua centauri diuidit à reliquo corpore, & extremam caudam terminat scorpionis & arcum medium Sagittarii, et aquilæ dimidiâ partem per eius transiens pennas.

Voniam de hisce rebus exposuimus ordine, mundi rationem, et quem admodum moueatur protinus dicemus, & in duodecim signorū exortu quæ deinde corpora consequantur, & quæ perueniant ad occasum. Conuenit nobis mundum ab exortu ad occasum conuerti: ideo quod uidemus stellas exorientes, ad occidentem conuerti. Sic enim primū poterimus scire quid sit exortus, & quid occasus. Si quis enim nostrum aliquis astitit contra exorientem solem, necesse est arctos nobis à sinistris partibus esse. Cum id ita fiat, illud quoque necesse est, ut omnia è dextris partibus exorta, in sinistris occidere uideantur, de quo & ante diximus. Igitur cum uideamus stellas exoriri, et occidere, necesse est mundum quoque cum stellis uerti. Sed nonnulli aiunt, nihilominus id euenire posse, ut sic stante mundo, stellæ & exoriantur et occidant, quod fieri nō potest. Si enim stellæ uagæ feruntur, neque mundus ipse uoluitur, non possunt corpora stellis figurata in columbia et cetera permanere. Illud enim uidemus in toto mundo stellas erraticas esse. v. neque horum cursum quenquam posse diffinitē. Aratum ipsum quoque negare se difficiles eorum cursum interpretari posse. Quomodo igitur cum quinque stellas nemo possit obseruare, tot millia quisque possit peruidere, nisi qui permittat hoc, cursum stellarum posse esse, & nihilominus figuras corporum permanere, quod si non est, tota sphaera ad irritum reuocabitur. Quicumque enim sphaeram fecerit, non poterit efficere, ut sphaera stante, nihilominus stellæ uersentur. Illud etiam uidemus in extrema cauda draconis stellam esse, quæ in se uersatur, & in eodem loco constet. Quod si omnes stellæ uagæ feruntur, hanc quoque loco moueti necesse est, quod non euenit. Igitur necesse est mundum quoque non stellas uerti. Quoniam ostendimus mundum cum stellis potius quam stellas per se uerti, nūc reliqua dicemus.

Cum enim traditum sit nobis prius noctem quam diem fieri, noctem dicemus umbram terræ esse, eamque ob stare lumini solis. Et si nonnulli dixerunt in solis cursu euenire, ut cum peruenerit ad eum locum ubi occidere dicatur, ibi montium magnitudine à nobis lumen auerti solis, & ita noctem uideri. Quod si ita sit, nimirum eclipsim solis uerius quam noctem diximus. Sed aliter esse ex ipsa sphaera licebit intelligere.

Horizon enim diuidens ea quæ uidentur, & quæ non apparent, ita diffinit sphaerā, ut semper sex signa de duodecim in hemisphaerio uideantur super terrā, sex autem signa sint infra sub terra. Igitur cum in uno eorū sol nixus fieri uideatur, ab eo circulo qui horizon uocatur exoritur. Itaque incipit lucere. Cumque nihilominus ipse mundus uertatur cum reliquis signis. Sed quod facilius intelligatur, ponamus solem esse in Ariete à quo duodecim signa instituimus numerare. Igitur cum sol sit in Ariete eo exoriente dies est, qui cum uertente se mundo peruenit ad eum circulum qui Mesembrius uocatur, efficit diei partem dimidiam. Sed sic etiam facilius intelligitur & rursus ab eodem ariete incipiemus. Cum aries est exortus, præter eum signa sunt in superiore hemisphaerio: Pisces, Aquarius, Capricornus, Sagittarius, Scorpio. Horum cum tria signa occiderint, hoc est, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, exorta sunt tria quæ arietem sequuntur, hoc est, Taurus, Gemini, Cancer, tum fieri dimidium diem necesse est, & arietem peruenire ad eum quem Mesembrium esse circulum supra diximus. Cum autem cum reliquis signis ipse aries occidit & exortus est leo, uirgo, tum chelæ exoriantur, & in superiore hemisphaerio ariete occidente uehuntur. Quæ cum occiderint, rursus aries exortus efficit lucem. Sed ne in dubium ueniat, cum ariete occidente dixerimus chelas exoriri, quid de reliquis signis siue sphaera posset intelligi, sic inuenietur. In quocumque signo sol fuerit exorians, quodcumque ab eo signo septimo loco fuerit, id noctu primum exorietur, et ita conficiet cursum. Mundus enim ipse semel in die ac nocte uerti uideatur. Itaque euenit, ut ipsa signa. xii. semel in die ac nocte uideri possint. Sed ne solis cursum, de quibus postea sumus dicturi, potius quam quod ante cœpimus, enuerauerimus, ad inceptum reuertemur. Diximus enim principia

piam mundi esse noctem, deinde diem. Inter noctem & diem præter umbram terræ nihil interesse arbitramur. Sed quoniam signorum supra & corporum exortus institui-
mus ad hoc perueniemus.

Igitur uertente se mūdo per utrosque polos & axem quem supra dimen-
sionem sphaeræ diximus esse, & ita sphaera collocata, ut unus polus sem-
per sit supra terram, alter nunquam exoriatur necesse est. Arctus quoque,
& reliqua corpora quæ sunt in arctico circulo nunquam occidere, reliqua
autem omnia exoriri & occidere, quod inferiora sint ab eo circulo quem
nunc occidere diximus. Id enim posse fieri hæc edocet causa. Videmus apud extremum
draconis, quod maxime arcticon extra circulum prouidet, quod quodam tempore ita
occidere existimatur, ut exortus cum occasu permisceatur, ut & ante diximus. Si autem
pars aliqua occidere de summo circulo uideretur, necesse est omnia, quæ sunt inferiora
exoriri & occidere. Igitur conuenit nobis sidera uertente mundo occidere & exoriri. Præ-
terea hac inclinatione cæli, cum unus circulus ita sit erectus ut nunquam occidat, alter
ita sit terræ subiectus, ut nunquam exoriatur, quicumq; circuli fuerint in sphaerâ, hoc est,
ab æquinoctiali ad polum, qui Boreus appellatur, nullus erit eorum qui non maiorem
partem circumductionis habeat supra terram. Qui autem ab æquinoctiali fuerint circu-
lo ad eum polum qui Notius appellatur, omnes inferiorem partem maiorem habebūt
quàm superiorem, & quanto magis ad polum notium accesserint, hoc maiorem par-
tem sub terra habere perspicientur. Et quāto magis ad boreum finem uenerint, hoc ma-
iorem partem circuli supra terram tenere uidebuntur. Quo enim erectior ipse polus fue-
rit, hoc magis & circuli eius erectiores uidebuntur. Quod cum ita sit, si duo sidera simul
fuerint orta unum ab arctico alterum ab antarctico circulo, serius occidet id sidus quod
ab arctico circulo fuerit exortum: ideo quod maiorem habet circumductionem sphaeræ,
quàm quod à notio polo est ortum. Si autem simul occiderint, serius exorietur id signū
quod ab antarctico fuerit exortum, ideo quod tota illa collatio mundi maiorem partem
habeat sub terra, quàm illa pars quæ in boreo polo est finita. Et non modo signa quæ
sunt ad arcticum finem collocata, præstantibus corporibus aut serius occidunt, aut ante
exoriuntur quàm ea quæ notio polo depinximus, sed ipsa quoq; corpora inter se dissen-
tiunt, ut si quod inferius sit signum & id cum superiore exoriatur, tamen serius occidat.
E contrario itaque si qua sunt signa ab æquinoctiali circulo ad notium polum figurata,
horum si qua signa pariter exorta fuerint, citius occident quæ proxime polum accedāt.
Euenit etiam ut non modo quæ simul sint exorta sidera ex his serius occidant, quæ pro-
xime arcticum circulum sunt collocata, sed etiam si qua eorum ante exorta fuerint, quæ
sunt ad notium polum finita, tamen ante occidant, quàm ea corpora quæ in boreo po-
lo figurata esse supra demonstrauius, ideo quod maiore circumductione sphaeræ u-
tuntur ea corpora, quæ æquinoctiali circulo ad arcticum finem sunt constituta. Igitur
ostendimus qua inclinatione mundi sphaera sit constituta. Nunc ad duodecim signa re-
uertemur, & quorum exortu quæ de reliquis corporibus occidant aut oriantur comme-
morabimus, & initium ab ariete faciemus.

Arietis exortu, sinistra pars Andromedæ prouenire, Ara autem occidere ui-
detur. Cum sidere eodē exortū & Persei caput usq; ad umbilicū, ut dubiū
fore uideatur, zona eius utrum usque extremo Ariete, an tauro primum
exoriente prodeat ad lucem. Tauro autem exorto quæ prius dubia fue-
runt omnia sunt certa. Nam & Ara omnino occidit & Perseus totus est
ortus, & aurigæ caput cum reliquo corpore dumtaxat ad sinistrum pe-
dem uideatur, & pistrix à cauda exoriens prospicitur. Hoc signo primum occidere Boo-
tes uideatur & si cū quatuor signis occidit, neq; tamen totus ad terrā potest uenire. Nā ma-
nus eius sinistra circulo arctico cōclusa, neq; orit, neq; occidit. Geminis exortibus tota

Aries.

TAURUS.

- Gemini.** iam pistris, & fluminis Eridani prior pars apparet, & Orion exortu uidetur. Occidit autem Ophiuchus à pedibus genuum sine. Cancer exoriens obscurat dimidiam partem coronæ, pistrisq; caudam, & notium piscem, et caput cum reliquo corpore ad umbilicum eius, qui Engonasin uocatur. Ophiuchum à genibus ad humeros, & anguem totum præter caput & ceruicem, quæ ex æstiuo circulo tendit ad coronam. Bootem propè totum, terra tenet rectum. Exoritur autem & Orionis corpus ad zonam, & Eridanus totus apparet. Exortu leonis reliqua pars occidit, coronæ cum capite & ceruicibus, anguis & Ophiucho, Engonasin autem qui uocatur, eius præter sinistrum genu et pedem nihil apparet, & Bootes totus obscuratur. Exoritur autem caput hydræ cum lepore toto, & Procyon cum pedibus prioris canis & aquila tota. Virgo autem exoriens, non pauca sidera obscurat. Nam statim lyra occidit cum sagitta & delphino, & oloris à capite corpus usq; ad caudam propè occidit, & fluminis prior pars & equi caput cum ceruicibus. Exoritur autem hydra sine crateris, & canis totus, & nauis argo sine totius ueli. Chelis exorientibus uidetur & Bootes exoriens totus, & tota nauis apparet argo, hydraq; præter cacumen extremum caudæ, quod est sub terra. Exoritur etiam genu et sura eius dextra, qui engonasin uocatur. Hunc eadem nocte occidere et exortu licet uidere. Reliquum autem corpus, cum scorpionis & sagittarii prouenit parte. Præterea cum Chelis exoritur cauda centauri. Occidit reliquum Pegasi corpus, & oloris extrema cauda, & Andromedæ caput cum umbilico Pegasi, & pistris reliquo corpore ad ceruices, ut caput eius solum uideatur, & caput Cephei pendens ad pistris occisum, cum manibus & humeris peruenit ad terram. Scorpione exoriente duæ partes fluminis occidunt, & reliquum corpus Andromedæ cum capite Cephei. Occidit etiam Cepheus capite ad humeros, quæ pars est extra arcticum circulum constituta, obscuratur etiam Cassiopeia resupinata occidens. Exoritur autem corona quæ ante centauri pedes iacere existimatur, & hydræ reliquum, quod caudam esse supra diximus. Prouenit etiam & corpus centauri, quod equina figura uidetur, & ipsius hominis caput, & hostiam quam tenere eum supra diximus. Deniq; ad id corpus quæ sunt pedes eius sunt priores. Ophiuchi autem duntaxat caput exoritur, & ipsius anguis caput, quod est contra sanctum. Sagittarium exorientem Ophiuchus totus exoriens insequitur, & anguis qui ab eo tenetur, caput eius qui engonasin uocatur. Et sinistra manus eiusdem. Deniq; lyra tota cum Cephei capite & humeris exit ad lucem.
- Scorpio.** Occidit autem canis maior cum Orione toto & lepore, & aurigæ superiorè parte corporis. Præterea caput & pedes eius. Occidit etiam totus Perseus præter crus & pedem dextrum. Argo autem puppim solam relinquens peruenit ad terram.
- Sagittarius.** Capricornus exoriens, hæc sidera ad terram premere uidetur, reliquam figuram nauis & signum quod Procyon uocatur. Eodem tempore & reliquum corpus occidit Persei. Exoritur autem olor cum aquila & sagitta, & ara quam proximam esse notio polo diximus. Aquarius exoriens, ad dimidiam partem corporis equi pedes secum de terra ducit, & caput cum ceruice Pegasi. At etiam centaurus à cauda ad humeros uirilis corporis occidit, cum hydræ capite, & ceruicibus. Piscibus exorientibus occidit reliquum hydræ corpus, & ipse centaurus. Exoritur autem piscis qui notius uocatur, et Andromedæ dextra pars corporis.
- Capricornus.**
- Aquarius.**
- Pisces.**

De sole & luna & cæteris planetis.

Ic igitur exorientibus duodecim signis, reliqua corpora occidere & exortu uidentur. Sed ut ante diximus, nunc protinus de solis cursu dicemus. Necessè est enim solem, aut ipsum per se moueri, aut cum mundo uerti uno loco manentè. Quod si maneret, necessè erat eodem loco occidere et exortu, quo pridie fuerit exortus, quemadmodum signa eodem loco

loco semper oriuntur & occidunt. Præterea si ita esset, necesse erat, dies & noctes omnes æquales esse, ut quàm longus hodiernus dies fuerit, tam longus semper sit futurus. Item nox simili ratione semper æqualis permaneret. Quod quoniã non est, illud quoq; necesse est, cum uideamus esse dies inæquales, & solem alio loco hodie occasurum, & alio heri occidisse. Si igitur aliis locis oritur & occidit, necesse est eum moueri, non stare, solem autem contra mundi motum currere, sic possumus intelligere: euenit enim ut duabus ex causis sidera nõ possimus uidere. Quarum una est cum abierint infra terram, nostrum quoq; effugere cõspectum, ita ut inferius hemisphærio * ostenditur. Altera autem est ratio quod propter fulgorem solis et uim maximam luminis sidera obscurantur, siue quod stellis obfistit, ne candor earum ad nostros perueniat aspectus, siue sua magnitudine luminis officit oculis nostris ne præter eius ignem aliam rem superiorem perspiciamus. Quod magis uerisimile uidetur. Neq; enim solis ignem eiusmodi uidemus, cuiusmodi reliquos ignes intelligimus, Sed ita lumen auertit nostrum, ut ipse quoque nobis non igneus, sed albus esse uideatur. Præterea in unaquaq;

* nocte, & duodecim signa necesse est apparere. Ideo quod uno signo sol ipse nixus, iter conficere uidetur, cuius figuram corporis ipse suo lumine obscurat. Cum eo enim signo & occidere & exoriri uidetur. Nonnulli dicunt nos undecim signa duntaxat hac ratione perspicere posse, si in eius signi prima nouissimãq; parte consistat. Habet enim duodecim signa partes eiusdemmodi, ut unumquodq; eorum in longitudine habeat partes xxx, in latitudine autem partes duodecim. Itaq; euenit ut in longitudine signorum annus sit, in latitudine autem singuli dies sint. In prima parte signi nihilominus nos reliquum corpus eius signi uidere posse nonnulli dicunt. Simile ratione & si fuerit in extrema parte signi, quod fieri non potest. Nam cum sol sit in qualibet parte signi & exoriat, ita magnum uidetur habere fulgorem, ut omnia sidera obscuret. Illud tamen potest euenire, ut cum sol sit in prima parte signi & occidat, reliquum corpus eius signi appareat. Sed certius & uerius est undecim signa quàm duodecim apparere posse. Præterea quaeritur quare sol cõtra mundi inclinationem currens uideatur cum ipsa sua sphaera occidere & uerti. Nam si sol contra siderum occasum curreret, de ariete ad pisces, non ad taurum transiret. Exoriri etenim antè pisces quàm aries & occidere perspiciuntur, & ita mundus uerti uidetur, ut prius pisces quàm aries occidant. Itaq; diebus xxx. sol in ariete currens, & eius corpus obscurans, sic duntaxat apparet sol, ut ex eo loco quo aries exoriri uideatur, & post triginta dies sol uideatur ab eodem loco surgere, ex quo loco taurus ante exoriri uidebatur, igitur apparet solem ab ariete ad taurum transire. Quod si ita est, necesse est eum contra mundi inclinationem currere. Quare autem euenit ut antè diximus, quod uidetur cum mudo sol uerti, eius similis hæc causa est, ut si quis in nauicula rostro sedens, inquirat ad primũ transire, & nihilominus ipsa nauis iter suũ cõficiat. Ille quidẽ uidebitur contra nauiculæ cursum ire, sed tamen eodẽ perueniet quò nauis. Hoc autẽ sic etiam facilius intelligitur, si nauim diuiseris in partes cccx, quẽadmodum sol diebus cccx. simul mundũ transigit, eodẽ modo ut antè diximus sit diuisa, et in una

fortasse die
ac nocte
undecim alij
duodecim alij

patte

parte de cccx. constituatur quilibet eorum. Naui autem habet unius diei cursum, ille quidem contra nauim ite, sed cum ea ad locum definitum peruenire intelligeretur. Non enim extra nauim est, quia rostro ad puppim transit, sed ipsa naui continetur. Item sol cum per ipsum mundum iter, conficiat & eo contineatur, uidetur contra mundum ite, sed cum eo peruenit ad occasum. Cum enim mundus trecenties & sexages se conuertit, tunc sol iter annum conficit.

Est qui conspicuus super hos quæsiuit in astris
Ausus habere deum solem, cui tramite recto,
Conditio imposta est uigilem tolerare laborem.

Luna.

Quoniam de Sole quæ uisa sunt nobis utilissima esse literis mandauimus, nunc de Luna dicemus, & si alta conati

Vi pro natura uolumē sit, hæc uerba quidā ad alium hoc loco

persequere, † uelut natura uoluminis ad hoc loci deuenimus ne nonnullis incaute huius rationē reliquētes, aut propter magnum laborem defecisse, aut inscientia superati, nō ualuisse persequi uideamur. Nos autē non illorum existimationis timendæ causa persequi instituimus, sed consuetudinis nostræ rationem demonstrasse. Sed quod alterius quæri uolumē

hoc persequi non uolumus, nec tam diu rem cogitatam scripto ad aliorum desiderium adducere, præterea cum reliqua omnia diligentissime persecuti fuerimus, alienum uidetur esse nos non eandem persequi causam. Quare sicut ante diximus, ad inceptum reuertemur, & necessario totidem uerbis de Luna et Sole dicemus, ita Luna à Sole per alios exortus & occasus necesse est moueri, non stare. Idque facilius quàm de Sole licet intelligere, neque enim tam magnus ardor eius est ut officiat oculis nostris, neque ut sol dies. xxx. unoquoque signo uehitur, ut difficile sit intellectu quanta particula luminis aut ipsius signi superesse uidetur cum ad aliud transierit signum. Lunam enim cum xii. signa diebus xxx. percurrat licet intelligere duobus diebus & sex horis, in alio signo esse. Hanc autem cum à Sole lumen accipiat, & ita nobis lucere uideatur, nō est uerisimile, de tam multis causis potius eam consistare quàm moueri. Si enim suo lumine uteretur, illud quoque sequebatur, eam semper æqualem esse oportere, nec die tricesimo tam exilem, aut omnino nullam uideri. Cum enim totum transierit cursum, sola autem ad aliud transite signum intelligatur: præterea si suo lumine uteretur, huius nunquam eclipsin fieri oportebat. Sed ne dubium fiat quare solis eclipsis fieri possit, qui utriusque lumen dare supra sit dictus. Lunæ autem non facile fiat cum alieno lumine utatur. Eius hæc uetissima, ut arbitramur, est causa. Luna enim cum ex toto mundo & omnibus stellis maxime terræ proxima uideatur, & ad acies nostras petueniat. Et quodam tempore tortens perueniat ad eundem locum signi quo sol uehitur, obseruare lumen eius à nostro conspectu uidetur. Hoc autem maxime euenit die nouissimo cum Luna transierit iam in duodecim signa, & cum sol ad aliud signum transire uideatur, & proxima fiet illi. Quod euenire, sic etiam potest intelligi, ut si quis alicui manum planam ad oculos admouerit, quanto magis sic fecerit, hoc minus ille uideri poterit, & quanto longius ab eo disceserit, hoc magis illi omnia poterunt apparere, simili ratione, cum Luna ad solis locum peruenit, tunc proxima eius uidetur esse, et radio eius obturare, ut lumen emittere nō possit. Cum autē luna ab eo loco disceserit, tunc sol lumen eiicit, & ita ad nostra adiicit corpora.

Lunæ

Lunæ autē eclipsis sic euenit, cum prope dimensione sit Luna, cum abierit sol sub terram duntaxat hoc modo, ut per mediam terram si quod directum traieceris cōtingere possit solem sub terram, Lunam autem supra terram. Quod cum ita euenit, necesse est solis radios propter magnitudinem terræ ita esse dimissos, ut lumen eius, quo luna lucet, non possit ad eam peruenire, & ita existimatur fieri eclipsis lunæ. Quæ si suo lumine uteretur, licebat ne apparere quidem nunquam solem, ideo quod luna nihilominus luceret, sic namq; accipit lumen, ut luceat cum sol uenerit per terras, sed non ut alique locum conclusiorem totumq; spacium impleat lumine. Si quis nostrum steterit in eo loco, quo sol minime lucet, reliquis partibus lumen à sole accipiens præbebit. Id in luna fieri inuenitur, eam solis lumine accepto lucere nonnulli existimant reuibratione, nonnulli existimant, cum dicitur Sol in ariete aut in quolibet signo esse, eum supra ipsas stellas arietis iter facere. Qui autem hac ratione utuntur, longe à uera ratione errant. Nam neq; Sol neq; Luna proxime sidera apparent. Hac etiam de causa nonnulli septē stellas erraticas finxerunt, adiungentes eodem Solem & Lunam, quod cum quinque stellis feruntur, Luna enim proxime terram est. Itaq; diebus xxx. totum mundum existimatur transire. Id hac euenit ratione, si circulos quis intra zodiaci ambitum fecerit, eosq; sic hoc interuallo finxerit, ut terra sit in medio, & unam à terra ad Lunam mensurā fecerit, quam Græci *τόνον* appellauerunt. Hunc autem quia nō certum spacium potuerunt dicere, tō non dixerunt, igitur abest Luna à terra tono uno. Hac igitur re, quod breuissimo circulo deuehitur diebus xxx. ad primum peruenit signum.

Deniq; cum Luna est, sub lustris splendet amictu.

Quum succincta iacet calamos, Latonia uirgo est,

Quum subnixæ sedet folio, Plutonia coniunx.

Ab hoc circulo abest circulus tonon dimidium quo loco Mercurii sidus uehitur. Itaq; diebus xxx. ad alterum signū transiens tardius, ab hoc circulo abest tonon dimidium quo loco iter suū Veneris dirigit astrū, tardius quàm Mercurii stella conficiens cursum. Transit enim ad aliud signum diebus xxx. Supra huius stellam solis est cursus, qui abest ab Hespero, quæ est Veneris stella, medietate toni. Itaq; cum inferioribus pariter peruolās uno anno, id est duodecim signa percurrit, tricesimo die ad aliud transiens signū. Supra solē igitur et eius circulū Martis est stella, quæ abest à Sole tono dimidio, itaq; dicitur diebus lx. ad aliud signū transire. Hunc supra Iouis signo orbē est stellā, quæ abest à Martis hemitono. Itaq; uno anno ad alterū transit signū. Nouissima stella Saturni, quæ maximo uehitur circulo, hæc autē tono distat à Ioue, itaq; annis xxx. xii. percurrit signa. Ab ipsorum tamen siderū corporibus Saturnus abest tono uno et dimidio. Hac igitur ratione potes scire neque solē, neq; lunā contingere stellas, & nihilominus per zodiacum circulū uerti. Hinc etiam possumus intelligere, lunam minorem esse sole. Omnia quæ proxima sunt nobis maiora necesse est esse, quàm quæ longo dissidente interuallo uidemus. Igitur Lunam uidemus proxime nos esse. Neq; eam maiorē nostro aspectui esse, quàm solem. Illud quoq; necesse est cum sol nō longe absit à luna, & à nobis maior uideatur, si prope accesserit, multo maiorem futurum. Præterea necesse est ut ante diximus, aut nullam stellam erraticam esse, aut Solem pariter cum Luna, ut reliquas stellas errare. Si enim quisquam mihi potest demonstrare quinque stellarum cursum, & dicere, quod hodie quæq; coram ad aliud transeat signum, quemadmodū de Sole & Luna fieri uidemus, & nihilominus suum efficit cursum, non est erratica. Si autem dubium est quod hodie transeat, & ad aliud signum compari ratione cum Luna feratur, & suum circulum dirigat quemadmodum stellæ quæ sunt dubiæ, necesse est has quoq; errare, sed non euenit ut errent, præsertim cum suo tempore ad cursum reuertantur. Igitur ne stellæ quidem, cum certo tempore ad suum signum reuertantur, possunt errare, nisi forte uolumus accipere excusationē, quod duo corpora magna facilius possunt obseruari, quàm singulæ stellæ, quæ non certos cursus conficientes uideatur apparere.

circulum

alij semitono
tono dimidio

De Venere

De Venere.

Sed stellas quinque nonnulli has aiunt esse Veneris, Mercurii, Iouis, Saturni & Martis, è quibus esse maximam colore candido, nomine Hesperum, & eam appellari Venerem. Hæc stella non abest à sole longius duobus signis: subter eius circulum collocata, sicut ante diximus. Apparens autem maxime noctu, sed toto mense non plus indeficiens potest uideri. Sed totus Hesperus incertos efficit cursus, non eodem tempore ad præteritum transiens signum.

De Mercurio.

Secunda stella est Mercurii, nomine Stilbon, totus acuto lumine, sed in aspectum non magnus, hic autem à sole non longius abest signo uno, qui semper eisdem cursus efficiens, modo nocte prima, modo autem ad solis exortus incipit apparere, nonnunquam etiam perpetuo signis quatuor est cum sole, rediens autem, cum sole non amplius est, quam tertia parte signi.

De Ioue.

Iouis autem stella, nomine Phaeton, corpore est magnus. Figura autem similis lyrae, hic autem duodecim signa annis totidem transigere existimatur, et uno quoque anno nusquam apparere dicitur, non minus dies triginta, non plus quadraginta, sed tunc maxime obscuratur cum occidit cum sole. Exortus autem apparet antequam sol.

De Saturno.

Solis stella nomine Phaeton, corpore est magno, colore autem igneo, similis eius stellæ, quæ est in humero dextro Oriõis. Hic per duodecim signa assidue ferri uidetur, nonnunquam etiam cum solis ipsius sideribus apparet, modo aliis partibus adiectionis circuli, hanc stellam nonnulli Saturni esse dixerunt. Redite autem ad signum annis triginta, & quod annis non apparere, non minus dies triginta, nec amplius quadraginta.

*Saturni stella
apud Ciceronem
1. de nat. Deorum
Phænon dicitur*

De Marte.

De Marte.

Reliquū est nobis de Martis stella dicere quæ nomine Pirois appellatur. Hęc aut non magno est corpore, sed figura similis est flammæ, nonnunquā autem cum ipsius solis sideribus concurrentes omnia peruolat signa, sedens ad primum signum non longius biennio.

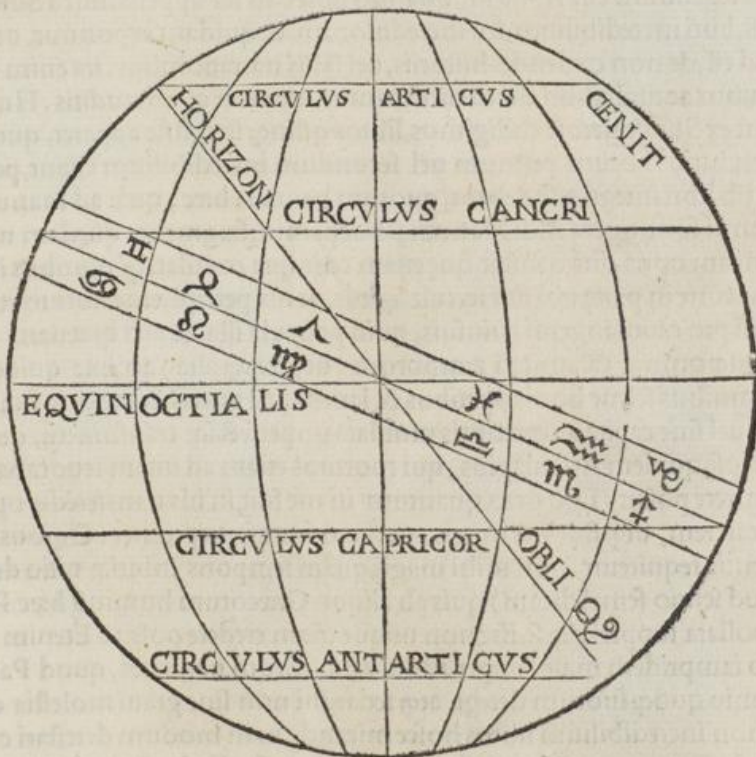
Quod ad quinque stellas attinet, huc usque satis arbitramur dictum, nunc autem demonstrabimus quibus de causis menses intercalentur. Quoniam tempus omne metimur die & nocte, mense & anno, sunt qui diē nobis diffiniunt, quamdiu sol ab exortu ad occasum perueniat. Noctis autē spacium constituerunt esse, quādiu sol ad occasum, rursus ad exortum reuertatur. Mensem autē quamdiu luna zodiacum circumducit. Annum autem uoluerunt esse, cum sol ab æstiuo circulo redierit, & zodiacum ad id signum unde incipiebat peruenit.

Reliqua desunt.

Hucusque Hyginus

SPHAERA MVNDI.

Septur Palephatus

k

14
PALAEPHATI GRAECI SCRIPTORIS DE NON CRE-
dendis fabulosis narrationibus opusculum, Philippo Phasia-
nino Bononiense interprete.

PHILIPPVS PHASINIANVS LECTORI.

Alaphati huius à nobis de graeco in latinum idioma translati, praeter Euse-
bium, autorem prouerbiorum Graecorum, & ceteros, mentionem & Suida
in collectaneis ita fieri obseruauimus. Παλαίφατος Πάριος ἢ Πριηνεὺς γεγονὼς
κατὰ Ἀγταξέγγην, ἀπίστων βιβλία εἶ, τινὲς δὲ ταῦτα εἰς τὴν Ἀθηναιῶν ἀναφεροῦσι.
hoc est, Palaephatus Parius siue Prienensis, tempore Artaxerxis fuit, incredibilium libros
quinque scripsit, quidam tamen haec in Athenæum referunt. Celebratur quoque alius qui-
dam nomine Palaephatus Abydenus, historicus temporibus Alexandri Magni, qui in-
ter cetera, solutiones interpretationesque fabularum scripsisse traditur. Item & tertius qui-
dam eiusdem nominis poeta Athenis, Palaephatus fuit, qui de situ orbis, & de conten-
tione Mineruae ac Neptuni scripsit, ut in monumentis Graecorum habetur, de quibus
tamen nihil ad rem praesentem. Huius Palaephati nostri autoritate atque testimonio Vergi-
lium eo carmine ex Ciri ad Messalam usum fuisse tradit. Docta Palaephatia testatur uo-
ce papyrus. Hunc eundem Probus interpretes Maronianus citat, super expositione illius
Vergiliani carminis ex tertio Georg. Frena Pelethtoni Lapithæ giroscum dedere &c. ubi os-
pinionem Palaephati de centauris, quemadmodum & Seruius & alii quidam, probat.
Admonendus est tamen lector, ut apud Probum, ubi passim legitur Palaephatus in libro
Ariston, sciat legendum esse Apiston, quando libri eius ita appellantur à Suida βιβλία
ἀπίστων, id est, libri incredibilium, seu incredulorum, ut quidam exponunt, uel περὶ ἀπί-
στων ἰσορίων, id est, de non credendis historiis, uel falsis narrationibus, ita enim omnibus
hisce nominibus ac titulis libri isti circumferuntur, citanturque ab eruditis. Hunc autem
Palaephatum, ut ex Suidæ uerbis colligimus, libros quinque scripsisse apparet, quemadmo-
dum quidam, huius librum primum uel secundum incredibilium citant, penes quos
forte omnes isti libri integri esse debent, quorum pauca haec, quae ad manus nostras
iam decem anni sunt, opera Aldi Manutii peruenerunt, fragmenta quaedam uerius esse,
quam legitimum opus eius constat, quae etiam corrupta mutilataque pluribus in locis ita
sunt, & ea maxime in partibus ubi de Hercule agitur, ut uix percipi, eruditorum etiam iudis-
cio, possit, nisi pro captu ingenii cuiusuis, quid pauca illa, & alia quaedam ambigua
sibi uelint. Quae omnia calamitati temporum (ut pleraque alia) accepta quidem referi-
mus, quae omnibus ferme bonis operibus & latinis, & graecis semper insidiata est. Ut
plura ad nos uel sine capite, ac membris mutilata imperfectaque transmiserit, quorum re-
parationi ne ipse quidem Aesculapius, qui mortuos etiam ad uitam reuocabat, subue-
nire atque occurrere posset. Ego uero, quantum in me fuit, in his transferendis operam de-
di, ut culpa carerem, utque fideliter magis, quam ornate interpretarer. Quibus si maior
tamen diligentia requireretur, non mihi magis quam temporis iniuria uitio detur. Atque
adeo (ut quod sentio semel dicam) quis ab aliquo Graecorum hominum haec Palaephati
scripta interpolata suppressaque fuisse, non unquam etiam credere possit. Etenim cum ipsi
de mendacio iam pridem male semper audierint, eorum uanitates, quod Palaephatus
facit, testimonio quoque suorum detegi, atque redargui non sine graui molestia eos audire
posse, necnon incredibilium libros hosce mirandum in modum detestari contende-
rim. Sed ut seruo Graecos quandoque ipsos, cuius linguae studiosus semper fui, ab iis etiam
quae sibi obiciuntur, purgatos reddam, ne ue mendacio eis omnia ascribi patiar, & ut
inepti nomine, sic mendacii uitio carere eos ostendam. Tale quidpiam illos in fabulo-
sis narrationibus suis obseruare uoluisse crediderim, quale iurisperiti illi primi, quod
Cicero cum alibi, tum in libris de oratore memorat, obseruarunt, qui obtinendae atque
augendae

augendæ potentia causa, attem suâ peruulgari nolebant, nisi Gn. Flavius primus eam propalasset, qui ob id cornicum oculos confixisse dictus est, ita res suas Græci sub cortice figmentis q̄ fabulosis occultantes, idiotas homines à mysteriis suis arcere, ac propulsare studebant. Quæ quidem Palæphatus ad Gn. Flauii instar (suos ueluti prodens) diuulgare non dubitauit, fabulas omnes, quæ super ueritate ipsa confictæ fuerant, neque fidem capiebant, ad historiæ sensum ac ueritatem referens. Cui tamen (cum Græcus & ipse sit) dubium quibusdam scio, uideri posse, an fides eadem eius, quæ ceterorum Græcorum scriptis adhiberi debeat, quin idem quoque in taxandis aliorum mendaciis uanus ac mendax appareat, né ue ex fabulis fabulas confingere, ac mendaciis mendacia adstruere uoluisse uideatur. Qua in re, ne tale quidpiam de se credetur, ueritus, in præfatione operis sui ad omne dubium prorsus tollendum ea se dumtaxat scribere, quæ oculata fide uiderit, quæ ue ab aliis qui ad ea uidentia profecti essent, audiuerit, testatur. Quæ res magnam credulitatis fidem ei dubio procul arrogat, sc̄q̄ à labe illa mendacii plane eximit. Tantum q̄ abest, ut Græcorum more uanus ipse esse, aut aliorum uanitates confouere uelit, ut suorum etiam mendacia detegere, & in medium allata, suscepta etiam adhæc uidentia, ut Pausanias, Plinius, & alii facitauerunt, peregrinatione, confutare nō dubitet. Vtunq̄ uero res sese habeat, æqui bonique lector confusilas, rogamus.

k

PALÆPHAT